

Anyanyelvük magyar, kulturális identitásuk kettős: magyar és örmény. Vallásukat tekintve örmény szertartású római katolikusok, illetve római katolikusok, reformátusok.

Az örmény genocídium elől néhány család menekült hazánkba, többségük nyugatra távozott a II. Világháború után.

A XX század végén a Szovjetunióból, majd az Örmény Köztársaságból betelepült örmények létszáma kb. 100-200 fő, akik nyelvüket, kulturális identitásukat őrzik. Magyarországon apostoli örmény egyház nem létezik.

Aki az információs táblákat és a kiállított anyagot gondosan szemügyre veszi, egy gazdag nép gazdag múltjáról-jelenéről, folyamatos kulturális jelenlétéről alkothat magának képet.

A megnyitó műsora ugyancsak méltó volt a kiállított anyaghoz.

Hallottunk igen ígéretes, fiatal gitárjátékost. *Szuper Géza* klasszikus, akusztikus gitáron klasszikus stílusban játszott, kívánjuk neki, hogy így folytassa s akkor nevéhez méltóan valóban igen "szuper" lesz.

Várady Mária mondott örmény költőktől verseket, végül *Reményik Sándorral* zárta a műsor költészeti részét.

Szilvay Ingridtől ismét hallhattuk ("ismét": azok, akik a Fővárosi Örmény Klub találkozóira járnak) az általa felfedezett párhuzamból eredően a *Zádig, zádig párov égár..*, kezdetű örmény dalt.

A megnyitó után - sok finomság között - eredeti erdélyi örmény ínycség: pahlava diós és mákos változatban várta a jelenlévőket.

A rendezés, és a megnyitó műsor a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatot, az EÖGYKE-t és a BÖKÖT-öt dicséri; jól sáfárkodtak a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat és a Fővárosi Közgyűlés Esélyegyenlőség Alap anyagi támogatásával.

Végül említsük meg, hogy a teremben az EÖGYKE legújabb könyvkiadványait is meg lehetett vásárolni,

A kiállítás december 13-ig volt nyitva.

dcs

Egy kiállítás megnyitó képei...

A Budapest Főváros XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat az EÖGYKE segítségével és támogatásával novemberben fotókiállítást nyitott meg.

Szabó László Arménia, Anatólia, Levante című kiállításának megnyitó ünnepségére november 6-án délután került sor a Budai Fonó Zeneházban. A színvonalas megnyitó-műsor néhány részletét idézzük fel a pillanatképek segítségével.

Magyarörmény sorsok a Szilágyságban

A "24. órában" fordulunk az erdélyi, szilágysági örménység leszármazottai felé, tisztázni vérségi kapcsolataikat, fényt derítve sorsukra. Kiadványaink, lapjaink és felejtethetlen összejöveteleink - gazdag tartalom, tudomány és mondanivaló, pergő ritmus és valami megmagyarázhatatlan emberi melegség jellemzi őket - arra sarkallnak, hogy újból és újból utánajárjak "életüknek, múltjuknak és jelenüknek" - a jövőt csak sejteni lehet - és megírjam azokat.

Négy szilágysági helység - *Zilah, Szilágysomlyó, Kraszna* és *Szilágynagyfalu* - négy családtörténet dióhéjban következik.

1. Zilah - A 19. század második felében mintegy 50 örmény származású család élt a kézművességről, nagyvásáraitól, iskolájáról híres mezővárosban. *Dr. Győri Sándor*, nyugalmazott főállatorvos, zilahi lakos, arcvonásaiban "magán" hordozza örmény őseinek jellemzőit. Mintegy harminc évvel ezelőtt úttörője volt a mesterséges megtermékenyítésnek (szarvasmarha). Édesapja, *Győri Antal*, Ditrón született (1912-1994) és ugyancsak állatorvos, a Kolozsvárt élő kisebb fia is ezt a szakmát választotta. Zilahon élt, de Kolozsvárt kellett letelepednie - földtulajdonos volt és a "kollektivizálás" útjában állott -, 1949-ben történt mindez. A fiúkkal való barátságom is még a kincses városból származik, egy negyedben laktunk az 50-es években. (Lupsa!). Ma *Dr. Győri Sándor* aktívan részt vesz a megye életében (a magyar civil szervezetekben), Krasznán szakboltot tart fenn. Gyermekei értelmiségi pályát választottak.

2. Szilágysomlyó - Külön színfoltja örménymagyar múltunknak az 1911-ben született *özv. Cibu Ilona*, akinek nagymamája a szamosújvári RETEZÁR LUJZA volt. Ilona nénit 2000 nyarán kerestem fel, "faggattam" emlékeiről. Somlyóújlakon végezte a 4 osztályt, majd tanítóképzőt Nagyváradon. Kozma nővérnél tanult zenét Szilágysomlyón. Édesanyjának két házassága volt a református Miklós József, az első férje (utódai Magyarországon élnek), a második a görög-katolikus román ember (Antal Miklós). Jól emlékszik a **Luda** családra, akik Krasznán és Szilágysomlyón is laktak (-nak). Gyermekei tudnak "örménységükről"; nem tagadják meg. Kapcsolatban vannak a Budapesten élő *özv. dr. Udvari Józsefnével* (akinek férje a *Szilágysomlyó* című hetilap utolsó főszerkesztője volt 1924-1944 között), aki maga is "nagy családunkhoz" tartozó (PÁSKUJ) lány volt.

3. Szilágynagyfalu - Magyar többségű, vásáraitól, ügyeskező mesterembereiről, mezőgazdaságáról és nem utolsósorban 400 éves iskolájáról, csodálatos gótikus templomáról méltán híres nagyközség, a Bánffy család fészke. Az örménymagyar múlt ápolója SRANKÓ FERENC, ny. történelemtanár, a falu szülöttje, római-katolikus vallású. (Negyvenéves barátság fűz hozzá, az idén - 2001- jelent meg monográfiája a 400 éves iskolájáról.) Anyai ágon (LUDA VILMA, 1910-1999) örménymagyar származású. Nagyapja, LUDA JÁNOS (1883-1960) cipész, majd vendéglős volt, KRASZNA községből származott. Gyermekei: Vilma, Lukács, Dezső, Ilona és János. A nagyapa (sokuknak dédapa) felesége a **Séra** családból származik (Szilágylompirt, a kúria még áll, a 60-70-es években még élt két idős hölgy a családból és a Szilágyságban közismert, hogy **ADY ENDRE** részben ebből a családból származik. Sajnos a kőasztal, amely mellett a költő is gyakran tartózkodott, eltűnt az elmúlt években, de a romos épület még megmenthető).

A szilágynagyfalusi római-katolikus templom (nagyon kislétszámú gyülekezet) 1936-ban épült, NAGY István tervezte és építette (Szilágysomlyó), ebben LUDA JÁNOS komoly szerepet játszott, báró BÁNFFY Alberttől vették meg a területet. A temetőben találok LÁZÁR Margit (1886-1952) nevével, aki a nyomdatulajdonos LÁZÁR GÉZA testvére volt (szilágysomlyói). KRASZNÁN a római katolikus temetőben "találok" a LUDA családdal; LUDA LUKÁCS (1864-1922), LUDA VERONIKA (1894-1925), LUDA LUKÁCS (1892-1942).

4. Kraszna - A község az örménymagyar múlt kincsesbányája. A **Lengyel** család sorsát megismertem, segítségemre volt *Lengyel Ákosné* (Szamosújvár), hálás köszönet érte. És most lássuk a tényeket (első kézből): KORBULY Gergely (1817-1870) és Eröss Rebeka (1826-1872) házassága a kiindulópont. Hermina lányuk férjhez ment Lengyel Istvánhoz, gyermekeik: Hermina, Ákos és Zoltán voltak (ez utóbbi parlamenti képviselő volt). Majd Ákos és Mártonfi Irén házasságából születtek: István, Zoltán, Mária és Dezső. Korbuly Gergely megvette a magyar tudomány- és kultúrtörténelemből jól ismert Cserey Farkas krasznai birtokát és kúriáját. A család a kommunista világ áldozata lett -1949-ben el kellett hagyniuk Krasznát (földbirtokosi sors volt ekkor Romániában, de nem csak ott) és Szamosújvárt (!) választották kényszerlakhelyül.

Tudomásom szerint három család van (volt!) a Szilágyságban nemesi oklevél birtokában: a Mártonfiak, a Korbulyok és a Lengyelek.

A 20. század „világégései”, rendszerváltozásai nem kedveztek (mindig és hosszútávon!) a megmaradásnak, a jövő megteremtésének, a békés-alkotó munkának (őseink jellemzése is lehetne), és mindezek ellenére a négy helyszín - négy család valamelyest az ellenkezőjét is bizonyítja. Talán ezért érdemes tovább kutatni a múltat: tanulságokkal jár.

Joikits Attila
Szilágysomlyó

Idézzük fel a régi dolgokat...

Szongott Kristóf a szokásokról

Részlet a Szamosújvár monográfiája IV. kötetéből (A magyarországi örmények ethnographiája), a Népszokás című fejezetből - 194. oldal és köv. - az eredeti írásmód megőrzésével

I. *A gyakorlatból kiment szokások: /.../*

13. **A tisztviselőség elment vásár- és ünnepnapokon templomba:** "A tanácsbeli tagok - nemzeti szokás szerint - mindnyájan együtt ültenek két padban ünnepnapokon - a templomban." (Vár. Lev. 1821 -1720 sz.). A hatvanas évek óta nem igen volt nálunk (Szamosújvár) ezen szép szokás gyakorlatban; azonban derék új polgármesterünk: Tódorfi Lukács kezdi ezen követésreméltó szokást újra életbe léptetni...

14. **Pálcza- és kardviselés.** "Ezután csak a tanácsosok, centumvirek és nemesek viselhetnek pálczát vagy kardot. A társulatok elnökei is viselhetnek privilegiumuk értelmében (szárésztá); de az elnökök nem viselhetnek; ellenben öreg emberek festetlen (nem festett) pálczát viselhetnek. A mi polgárainknak megtiltottuk a pálczahordást; így tiltjuk meg a más városokból ide jött mesterembereknek, legyenek azok akár magyarok, németek, vagy oláhok - kivéven ezek közül is a nemeseket. Ezeket határoztuk 1775. Febr. 15-ÉN Lászlóffi Bogdán, Verzár János." (Vár. Lev. Örmény prot. III. Köt. 248-250 lap).

15. Az "evángéliumos-könyv megcsókolásá"-ról és a "kereszt-vétel"-ről szóló divatlan szokásokról (L. Szamosújvár város monográfiája, I. Kötet, 232 lapján 22 pont alatt) más helyütt volt szó.

II. *Most is élő szokások:*

1. **Égő mécs a szoborkép előtt.** Igen szép vallásos szokást honosított meg Ábágár legelső keresztény örmény király (3 - 35 Kr.u.), ki a nem emberi kéz készítette Krisztus-képet, melyet az Üdvözítő látogatására Edessából Jeruzsálembe ment örmény küldöttségnek maga Jézus adott, a főváros (Edessa) kapujára helyeztette és elejébe égő mécszet tétetett. A király, kinek hittel teljes kérő levelére Jézus parancsára Tamás apostol választ írt (L. Chorenei Mózes, Nagy-Örményország története, eredeti örményből fordította Szongott Kristóf, 119 lap) példáját követte a nép. Még a kiköltözött örmények is hódoltak e szép szokásnak. Bár merre mentek, házaik homlokfalába fülkét építettek és abba szoborképet helyeztek. Szamosújvárt még most is van 34 fülkés ház, melyek közül sokban van szoborkép (Szt-Háromság, Sarlós Boldogasszony, Szűzmária a kis Jézussal...), 28 fülke pedig üres. A Szent Háromság napját megelőző szombatn délután 3 órakor (vecsernye kezdete) azon szoborképek eleibe tett mécsket gyújtották meg, melyek a Szent-Háromságot ábrázolták;